

Evaluatieverslag proefputten/proefsleuven Doelenplein te Schoonhoven

Inventariserend veldonderzoek met proefsleuven en proefputten onder archeologische begeleiding (protocol proefsleuven)
ArcheoMedia projectnr: A10-020-L
Onderzoeksmeldingsnummer: 39728
Onderzoeksdagen: 09-03-2010, 29-03-2010 en 30-03-2010, 07-09-2010 en 08-09-2010, 12-10-2010, 19-01-2011, 08-02-2011

Inleiding

Ten behoeve van de voorgenomen herinrichting van het Doelenplein te Schoonhoven is een ontwerp van een inrichtingsplan opgesteld dat uitgaat van de aanleg van 21 boomplantgaten met afmetingen van 3x3 m (Julianaboom ca. 5x5 m), die tot circa 1,0 m -mv worden uitgegraven. Verder is riolering aangelegd, die eveneens tot 1,0 m -mv is uitgegraven. De resultaten van het geofysische onderzoek wezen reeds op de aanwezigheid van funderingsresten die door de voorgenomen plannen (kunnen) worden bedreigd (Oudhof 2003).¹

De methodiek zoals beschreven in het Programma van Eisen (PvE) is grotendeels gehandhaafd.² De archeologische veldwerkzaamheden hebben ca. acht werkdagen geduurd met een bezetting van één à twee archeologen van ArcheoMedia (twee bij opgraving, één bij begeleiding). De archeologen werden bijgestaan door leden van de Archeologische Werkgroep Schoonhoven (AWS). Er zijn in totaal 8 werkputten aangelegd.

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden zijn in overleg met de opdrachtgever en gemeente Schoonhoven als bevoegd gezag, aanpassingen op het Programma van Eisen aangebracht. In verband met de ligging van kabels en leidingen zijn sommige boomplantgaten die vooraf geselecteerd waren voor onderzoek, niet aangelegd. Bij het rooien van een grote boom voor het Doelenhuis, waar oorspronkelijk geen onderzoek gepland was, werden wel waarnemingen verricht omdat tijdens het rooien muurwerk zichtbaar werd (werkput 3). Door de verlegging van de geplande riolering (planaanpassing) is de oorspronkelijk verwachte doorsnijding van de stadsmuur door de riolering niet uitgevoerd. Na aanleg van de proefsleuven op twee plaatsen in de stadsmuur hoefde geen verdere opgraving van de stadsmuur plaats te vinden, de muurresten zijn in situ bewaard gebleven. Mede op grond van de resultaten van de eerste proefsleuf, waaruit bleek dat de resten van de stadsmuur zich al op circa 40 cm onder het maaiveld bevonden, is door de gemeente besloten dat een verlaging van het peil van het plein met 40 cm niet wenselijk was.

Resultaten

Bodemopbouw/landschap

De natuurlijke ondergrond is in geen van de werkputten aangetroffen. Ter plaatse van de proefputten 6-8 zijn enkele boringen in de ongeroerde bodem onder de aangetroffen bodem van de werkput uitgevoerd. De gegevens uit de boringen wijzen erop dat aldaar een gracht/het watertje de Zevender kan hebben gelopen, met een slibachtige en soms sterk puinhoudende vulling. In WP 6 is onder de kleivulling van de Zevender(?) veen aangetroffen.

Sporen

Er zijn éénentwintig spoornummers uitgedeeld. Het gaat hoofdzakelijk om resten van de stadsmuur in het noordoostelijke deel van het Doelenplein (WP 2, 5) en enkele muurdelen van nog onbekende bebouwing op het Doelenplein (mogelijk de voorloper van het Doelenhuis (WP1

¹ Uit PvE, Wagner en Van Dasselaar 2010: 4.

² Zie Wagner en Van Dasselaar 2010: 10-13.

en 3)) en om (sub)recente ophooglagen.

Werkput 1: Tijdens het lichten van de te verplaatsen Julianaboom werd muurwerk (mogelijk een voorloper van het Doelenhuis (vermoedelijk daterend uit de 17^e eeuw)) en een houten gootje aangetroffen.

Afbeelding 1: houten goot en muurwerk onder de Julianaboom, wp1.

Werkput 2: In werkput twee werd in twee haaks op elkaar staan de sleuven een deel van de stadsmuur (funderingen op ca. 0,4 m –mv), en een haaks op de stadsmuur staande muur blootgelegd. De steunberen van de stadsmuur zijn niet volledig blootgelegd (gedeeltelijk vanwege ruimte voor verkeer/gedeeltelijk vanwege tijd). Door de stadsmuur waren twee riolen aangelegd (zie afb. 2).

Afb.2 : links het vrijleggen van de stadsmuur in WP2 segm. 2 en rechts het oostelijke gelegen riool.

Van de haaks op de stadsmuur staande muur (afbeelding 3) is het zuidelijke deel volledig in grote baksteen (27/28x13x6,5 cm), het noordelijk deel in kleinere bakstenen (24x11/12x4,5/5 cm) uitgevoerd. Mogelijk zijn de grote stenen hergebruikt uit een afgebroken deel van de stadsmuur of zijn zij onderdeel van de Hofpoort, die op oude kaarten ongeveer op deze locatie is getekend.

Afbeelding 3: muurwerk in WP2 segm.1 (n-z) links: baksteen 27/28 cm (Hofpoort/hergebruikt?), rechts baksteen 24 cm (Doelenhuis 1614).

Het begeleiden van het rooien van de kleine bomen op het Doelenplein heeft geen archeologische waarnemingen opgeleverd. Tijdens het rooien van de grote boom, die rechts voor het Doelenhuis en tegenover de Julianaboom stond, werd een waarneming gedaan. Aangetroffen werden bepleisterde muren van een keldertje van circa 3 x 1,8 m. Vanwege de locatie behoort dit vermoedelijk bij de voorloper van het Doelenhuis (1614). De gebruikte steenformaten waren slecht zichtbaar door de bekleding met pleisterwerk en alleen kopse kanten waren zichtbaar. Met de graafmachine werd verdiept tot op de IJsselstenen vloer van het keldertje. De kelder was gevuld met klei, zonder veel vondsten. De grote boom heeft zich precies in de kelder 'genesteld' waardoor de wortels langs de muren loskwamen.

Afbeelding 4: keldertje onder gerooide boom voor het Doelenhuis (WP3).

Werkput 4: Bij de oostelijke proefsleuf over de stadsmuur (wp5) werd de voortzetting van de stadsmuur (funderingen en steunberen) aangetroffen op ca. 0,5-1,0 m -mv, een iets dieper niveau dan in werkput 2 (steunbeer op circa 1,0 i.p.v. 0,4 m -mv). Daarboven is een recent verstoord pakket (zand, puin, olieresten aanwezig). Mogelijk houdt de verstoring verband met de garage die hier volgens dhr. Peltenburg heeft gestaan. De aangetroffen steunbeer is (op dit vlak)

breder dan in WP3 (vertand). In de stadsmuur zelf zijn twee steenformaten (perioden) te onderscheiden (S15 en S17). In het zuidelijke deel van werkput 4 is, ter plaatse van 'vlek F' uit het radaronderzoek, geen muurwerk aangetroffen, maar een vrij sterk puinhoudend pakket (S18), wat vermoedelijk de verklaring is voor de afwijking in de weerstandsmeting.

Werkput 5: begeleiding bij de aanleg van een boomplantgat. De aannemer groef hier een smalle proefsleuf in verband met kabels en leidingen. Bij WP5 was de bodem tot circa 0,5 m -mv verstoord door meerdere leidingen, kabels en riolen. Net onder het niveau van de kabels en leidingen bevond zich, gezien de enkele losse vondsten, een niveau met circa 15^e-17^e eeuwse vondsten.

Werkput 6 t/m 8: Omdat de resultaten van de begeleiding van de boomplantgaten op de rest van het Doelenplein nihil was werd in overleg met de gemeente Schoonhoven besloten 3 boomplantgaten ter plaatse van de aan het Doelenplein aansluitende Wal te begeleiden (oorspronkelijk niet in het PvE opgenomen). Ter plaatse van deze werkputten was de meeste kans op het aantreffen van sporen van de stadsmuur, waarin op dit deel volgens oude kaarten ook een (water)poortje gelegen zou kunnen hebben. Door recente verstoringen zijn de resultaten van deze begeleiding echter vrij summier.

In werkput 6 bestond vrijwel het volledige boomgat, tot ca. 0,8 m -mv, uit ophoogzand. Daaronder begon een puinlaag. Er is daar een boring (B001) tot in het veen doorgezet.³ De verwachte delen van de stadsmuur zouden nog wel net ten zuiden van de boomplantgaten gelegen kunnen zijn. In de werkputten 7 en 8 lagen recente kabels en rioleringen. In deze werkputten is telkens één boring gezet.

Vondsten

Het vondstmateriaal is deels bij aanleg van vlakken verzameld. Uit de muurdelen zijn verscheidene monsters (baksteen en mortel) genomen, ter datering van de muren. Het aantal uitgeschreven vondstnummers is 39. De vertegenwoordigde vondstcategorieën zijn vooral (gedraaid) aardewerk en rode baksteen met mortelresten, in mindere mate pijpaaarde (kopjes en stelen, deels uit Schoonhoven), metaal (o.a. nagel, mes), glas (bolflessen m.n.), natuursteen (leisteen), (dierlijk) botmateriaal en (oester)schelpen. Afgezien van meest bakstenen, enkele schelpen en een enkel metalen voorwerp is het vondstmateriaal fragmentarisch bewaard, maar redelijk (metaal) tot goed geconserveerd.

Alle vondsten zijn gewassen, geteld en gewogen. De vondstcategorieën zijn in tabel 1 weergegeven, uitgesplitst in aanlegvondsten en spoorvondsten (aantal en gewicht).

Tabel 1 vondstcategorieën uit aanleg en sporen

vondstcategorieën	aantal aanleg	gewicht (gr) aanleg	aantal uit spoor	gewicht (gr) uit spoor
aardewerk (AWG)	293	13.162	9	300
pijpaarde	92	668	1	2
keramisch bouw materiaal	40	6.063	42	40.045
Natuursteen*	15	24.315	0	0
metaal	6	612	3	49
glas	21	887	1	<1
botmateriaal (dierlijk)	28	1.102	6	274
schelp	6	123	0	0
TOTALEN	476	26.735	62	40.670

* 1 Natuursteenfragment woog meer dan 20 kg (gerekend als 20 kg)

³ Dagrapport 19-01-2011.

Een eerste scan van de vondstcategorieën aardewerk, glas, bouwkeramiek en metaal plaatst de datering van dit materiaal in de periode (late) 17^e-, vroege 18^e eeuw, uitlopend tot in de late 19^e eeuw. Enkele fragmenten van Siegburg-steengoedkannen (vnr. 016/ aanleg) dateren uit de periode tweede helft 14^e-, eerste helft 15^e eeuw.

Voorlopige conclusies

De aangetroffen resten van het muurwerk in werkput 1, de enkele muur in werkput 2 en de kelder in werkput 3 zouden gezamenlijk de begrenzing kunnen vormen van het Oude Doelenhuis (1614) dat voor de bouw van het huidige Doelenhuis is afgebroken. Het muurwerk dat door de AWS in 1998 is gevonden kan deel uitmaken van een bijgebouw van dit Oude Doelenhuis. Dit Oude Doelenhuis is vermoedelijk gebouwd op de plek van de voormalige Hofpoort, waarvan mogelijk een funderingsfragment is aangetroffen in Werkput 2 (segm. 1), dat is opgenomen in de fundering van het Oude Doelenhuis.

Doelstelling uitwerking

Gezien de aard van de sporen en vondsten is specialistisch onderzoek niet vereist. De uitwerking zal derhalve bestaan uit een standaardrapport, op te stellen conform het bijbehorende PvE⁴ en de richtlijnen van de KNA versie 3.1, waarin de resultaten van het veldwerk zullen worden besproken en de onderzoeksvragen zullen worden beantwoord. De analyse van de sporen zal zich voornamelijk richten op de aard, het karakter en de datering van de aangetroffen sporen van de stadmuur en de overige (NOaA-)vraagstellingen, met name die met betrekking tot stedelijke vestingwerken.⁵ Op grond van de opgravingsgegevens in werkput 2 en 4 is een reconstructie gemaakt van de stadsmuur met de steunberen op dit deel van het Doelenplein (zie bijlage 1). Deze reconstructie is al gebruikt om een plaquette te maken op het plein, in samenwerking met de Archeologische Werkgroep Schoonhoven.

Onderzoeksvragen die uit deze onderzoeksgegevens (deels) niet kunnen worden beantwoord zijn die betreffende nederzettingsstructuren/huizenbouw uit de late middeleeuwen en de Nieuwe tijd en materiële resten uit gesloten contexten (beerputten).

Te deponeren vondsten

Naar schatting zullen maximaal vijf depotdozen van groot formaat met voornamelijk gedraaid aardewerk, pijpenaarde, bouwkeramiek, glas, (dierlijk) botmateriaal en evt. schelp, natuursteen en metaal worden gedeponerd.

Uitwerkingsbegroting

Een uitwerkingsbegroting is als bijlage 2 toegevoegd.

Literatuur

Wagner, A., en M. van Dasselaar, 2010: *Programma van Eisen IVO-Proefputten/-sleuven Herinrichting Doelenplein te Schoonhoven (gemeente Schoonhoven)*, ArcheoMedia projectnr. A10-012-E, Capelle aan den IJssel.

Bijlagen

Bijlage 1: overzichtskaart sporen.

Bijlage 2: uitwerkingsbegroting.

⁴ Wagner en Van Dasselaar 2010: 12-14.

⁵ Wagner en Van Dasselaar 2010: 8-10, m.n. 8.

BIJLAGE 1

overzichtskaart sporen

BIJLAGE 2

Uitwerkingsbegroting

ArcheoMedia

rapportage

sporen en profielen	2	dag	540,00	1.080,00
aardewerk determinatie (302 st.) en rapportage	1	dag	640,00	640,00
Kleipijpen en . (93 st.)	1	dag	640,00	640,00
keramisch bouwmat (82 st)	1	dag	640,00	640,00
natuursteen (15 st), determinatie en rapp.	2	uur	67,50	135,00
metaal en glas	2	uur	67,50	135,00
Botmateriaal + schelp, archeozoologisch onderz. 40 st.	0,5	dag	640,00	320,00
fotograferen/tekenen vondstmateriaal	4	uur	67,50	270,00
beeldrapportage reconstructie	4	uur	67,50	270,00
projectcontrole senior	6	uur	85,00	510,00
synthese senior archeoloog	0,5	dag	680,00	340,00
opstellen rapport, beantwoorden onderzoeksvragen	3	dag	540,00	1.620,00
overleg bevoegde overheden	3	uur	80,00	240,00
definitief maken rapport + redactie en opmaak	6	uur	67,50	405,00
drukkosten rapport	8	stuks	55,00	440,00
Archismelding/deponeren data	3	uur	67,50	202,50
Administreren/Deponeren/transport. vondsten (prov. Depot Utrecht)	1	dag	440,00	440,00
administratiekosten	2	uur	37,50	75,00
materiaalkosten depot	1	prj	50,00	50,00
Vondstopslag (na afronding project; max. 1 jr)	1	stuks	100,00	270,00
kosten verplichte deponering e-depot	4	uur	67,50	270,00
Totaal uitwerking en rapportage, excl. BTW	€			8.992,50

berekening kosten